

Motion till riksdagen 2012/13:K359

av **Lars Johansson m.fl. (S)**

Vår gemensamma sektor

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att en parlamentarisk utredning får i uppgift att utreda hur den offentliga sektorn ska vara organiserad.

Motivering

Den svenska välfärdsmodellen är i grunden demokratiskt uppbyggd och har utvecklats i ett samspel mellan den politiska demokratin och arbetsmarknadens parter. De demokratiska valen (sedan 1930-talet) speglade väl den framväxande arbetarrörelsen och dess mål med samhället. Detta välfärdsbygge fortgick utan nämnvärda hack fram till mitten av 1970-talet. Ofta medverkade ett eller flera borgerliga partier vid genomförandet i riksdagen. Här efter har mycket av det som utmärkt den ”svenska modellen” successivt kommit att fasas ut. De borgerliga regeringsperioderna, den ekonomiska teorins utveckling (inte minst den s.k. nyliberalismen) och en försvagad arbetarrörelse är säkert några delförklaringar. Ett är säkert: det svenska samhället har utvecklats mot individualism och tappat den gemensamma synen på samhällsutveckling.

Utvecklingen av den gemensamma sektorn i Sverige har historiskt präglats av att de privata lösningarna trängts undan till förmån för gemensamma. Några exempel på detta är arbetsrättens utveckling (MBL, semester m.m., försäkringsrätt, hälso- och sjukvård och socialtjänst). Denna utveckling har förutsatt en gemensam finansiering, främst i form av skatter. Utvecklingen idag tycks vara på väg åt motsatt håll. Privata lösningar (exempelvis sjukvårdsförsäkringar) gör att det solidariska samhället inte längre är självklart.

Den svenska modellen har i stort gått ut på att genom kommuner och landsting utveckla välfärd. Historien lär oss att som kommunmedlem är man just medlem i en kommun. Lagstiftningen kring kommuner och landsting

Fel! Okänt namn på

bygger just på medlemsbegreppet. Den kommunala självstyrelsen och den kommunala beskattningsrätten är uttryck för samma idé. Utvecklingen har i detta avseende omärkligt lett till att kommunmedlemskapet kommit att ta skepnaden av en kundrelation. Vi tror att denna utveckling är olycklig och att det bör finnas möjligheter att vända denna trend. Kundperspektivet har medfört att en definitionsmässig motsättning uppkommit mellan förtroendevalda politiker, som ska få den allt för lilla kakan att räcka till allt och alla, och medborgare som kan reduceras till individuella kunder/konsumenter av barnomsorg, äldreomsorg m.m. Själva utgångspunkten i ett generellt välfärdssamhälle slås undan när ”varje skattekrona jag betalar in måste motsvara vad jag vid varje tillfälle kvitterar ut”. En annan sak är att detta resonemang alltid måste åtföljas av ett strängt effektivitetskrav på den gemensamma sektorn. Varje krona måste utnyttjas optimalt.

Vi tror att nyckeln till ett modernt välfärdssamhälle ligger i synen på och organiseringen av den gemensamma sektorn.

Konkurrensutsättningen och marknadens intåg i den gemensamma sektorn har skett utan uttryckliga politiska beslut eller i vart fall utan en genomtänkt modell. Den svenska modellen för organisering och styrning av den gemensamma sektorn har utgått från att offentligt finansierade tjänster ska utföras av offentligt ägda och styrda organ. Denna s.k. offentlighetskedja som från grundlag över kommunallag och speciallagstiftning (exempelvis socialtjänst), verkställs av en kommunal eller landstingskommunal förvaltning har borgat för en medborgarkontroll över skattemedlen. I och med att privata utförare delvis tagit över de kommunala förvaltningarnas uppdrag har den offentlighetskedjan brutits. I stället för offentlig rätt har nu den civila rätten tagit över. Det sista ledet i förhållande till den enskilde medborgaren är beroende av ett avtal mellan kommunen och den enskilde utföraren. Rent principiellt är det anmärkningsvärt att denna utveckling fått ske utan grundläggande diskussion och ifrågasättande. Lagen om offentlig upphandling är kung och den allmänna sektorns tjänstemän har reducerats till upphandlare.

Vi motsätter oss inte att vissa offentligt finansierade tjänster kan utföras av privata aktörer. Vi menar dock att det inte kan vara omöjligt att utifrån ett medborgarperspektiv ordentligt analysera hur och inom vilka områden en konkurrensutsättning av den gemensamma sektorns tjänster kan medföra en förbättring av samhället. I denna analys ligger att fråga sig om vi har tillräckliga metoder idag för att konkurrensutsättningen kan ske med bibehållen rätts-säkerhet och kostnadskontroll. Det gäller att på ett helt annat sätt än vad nu är fallet spetsa tillsynsmyndigheten och öka kunskapen inom upphandlingsområdet. Frågan om vinst eller inte blir underordnad om det legala systemet fungerar (upphandling, tillsyn) och givetvis också en kontinuerlig och skarp uppföljning från myndigheternas sida.

Sammanfattningsvis ser vi det som en ödesfråga att rätt organisera den gemensamma sektorn. Den nuvarande utvecklingen är inte demokratiskt styrd utifrån ett helhetsperspektiv. Marknaden har tillåtits att utan ifrågasättande ta för sig av våra gemensamma medel. Vi menar att det är hög tid att riksdag och regering tar ett samlat grepp på hur den gemensamma sektorn ska vara organiserad och finansierad.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 4 oktober 2012

Lars Johansson (S)

Ingela Nylund Watz (S)

Peter Persson (S)